

ATATÜRK'E GÖRE MİLLET VE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

Prof. Dr. Mustafa KESKİN*

Millet, Arapça bir kelime olup, çoğulu mileldir. Tarihî kaynaklarımızda geçen "budun" ile batı dillerindeki "nation"un karşılığıdır. Ancak millet kelimesi başlangıçta bugünkü anlamıyla kullanılmıyordu. Bunun yerine "ümme" kelimesi kullanılıyordu. Şemseddin Sâmî'ye göre millet kelimesi yanlış olarak ümme yerine, ümme kelimesi de millet yerine kullanılıyordu¹.

Millet ve ümme kelimelerine bugünkü anlamlarını yükleyen büyük Türk düşünürü ve ilim adamı Ziya Gökalp olmuştur. O'na göre "aynı dine bulunan insanların bütününe ümme adı verilir. O halde Müslümanların bütünü bir ümmedir. Yalnız dilde ve kültürde ortak olan millet zümresi ise bundan ayrı bir şeydir². Buna karşılık budun kelimesi bugünkü milleti karşılayan, gelişmiş bir kavramdır. Eski Türklerde "bod" sözü bağımsız, illi, kağanlı bir Türk Toplumunu anlamına geliyordu. Milleti devletin esas kurucusu ve sahibi gibi düşünen eski Türklerle göre "Türk Sir Budun" birleşmiş Türk milleti demekti³.

Millet kelimesi Osmanlı Devleti'nde müslüman olmayan topluluklar için kullanılıyor ve bütün müslümanlar bir ümme sayılarak "Ümme-i Muhammed" adını alıyordu. Rum, Ermeni ve Yahudileri ifade etmek için de, etnik bakımdan değil, fakat dinî cemaatlar bakımından millet deniyordu⁴.

* Erciyes Üniversitesi Rektörlüğü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Başkanı.

1 Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1978, s. 1400.

2 Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, M.E.B. Temel Eser, İstanbul 1970, s. 20.

3 Bahaeddin Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, 2 cilt, M.E.B. 1000 Temel Eser, İstanbul, 1971, Birinci Cilt, no: 49, s. 42.

4 Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çev. Metin Kuratlı, T.T.K. yayını Ankara 1970, s. 333.

Türkiye'de milleti ilk olarak bugünkü anlamıyla tarif eden Ziya Gökalp olmuştur. O'na göre millet: "dilce, dince, ahlâkça ve güzellik duygusu bakımından ortak olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden meydana gelen bir topluluktur". "İnsan kanca ortak olduğu insanlardan çok, dilde ve dinde ortak olduğu insanlarla beraber yaşamak ister. Çünkü, insani şahsiyetimiz bedenimizde değil, ruhumuzdadır"⁵.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1931'deki programında buna benzer bir tarifile karşılaşırız: "Millet, birbirine dil, kültür, ideal birliğiyle bağlanmış vatandaşların meydana getirdiği siyasî ve içtimaî bir varlıktır"⁶.

Ziya Gökalp'in tanımında "ülke" ile "bir arada yaşama arzusu", partinin programında da "din" unsuru bulunmamaktadır. Laiklik ilkesinin kabulünü müteakip 1924 Anayasası'nda yapılan, 1928 tarihli ve 1222 sayılı kanunla, değişiklik sonucu, ikinci maddede yer alan "Türkiye Devleti'nin dini din-i İslâmdır..." ifadesi "Türkiye Devleti'nin resmî dili Türkçe'dir, makarrı Ankara şehridir" diye değiştirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti artık laik bir ülke olmuştur. Ülke içinde yaşayan insanların büyük çoğunluğu müslüman olup, çok az sayıda da olsa Rum, Ermeni, Yahudi ve Süryani gibi müslüman olmayan unsurlar da vardır Bu unsurlar "kendilerini Türk hissettikleri için" Türk vatandaşı olarak kabul edilmişlerdir. Türkiye'de Türk vatandaşı olan her fert, Anayasa'nın sağladığı hak ve hürriyetlerden eşit olarak yararlanmakta, "din ayrılığı ancak vicdani bir mesele halinde kalıp, hiç bir siyasî muameleye veya himayeye imkân ve yer vermemektedir"⁷.

Mustafa Kemâl Atatürk'ün de milleti tarifi şudur: "Zengin hatıra mirasına sahip bulunan, beraber yaşamak hususunda ortak arzu ve olurda samimi olan, sahip olunan mirasın korunmasına beraber devam hususunda

5. Gökalp, a.g.e., s. 22.

6 Uriel Heyd, *Ziya Gökalp'in Hayatı ve Eserleri*, Ter. Cemil Meriç Sebil Yayınları, İstanbul 1980, s. 44.

7 Zeki Mesud Alsan, *Devletler Hukuku Dersleri*, Siyasal Bilgiler Okulu Yayını, Ankara 1947, s. 161.

iradeleri ortak olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyete millet adı verilir⁸. Türk milletinin teessüsünde etken olduğu görülen tabîî ve tarihî oluşumlar şunlardır; Siyasî varlıkta birlik, dil birliği, yurt birliği, ırk ve menşe birliği, tarihî yakınlık ve ahlakî yakınlık.

Vatanımız, Türk milletinin eski ve yüksek tarihî topraklarının derinliklerinde varlıklarını koruyan eserleri ile yaşadığı bugünkü sınırlarımız içindeki yurttur. Türk milleti için Türk vatanı çok önemlidir. Atatürk, sınırlarını en son Türk nesillerinin kanlarıyla yoğurup çizdiği bu Türk vatanında, vatan mefhumunu anlamıştırdı. "Yurt toprağı, sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin, hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedî hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın. Türk toprağı, sen, seni seven Türk milletinin mezarı değilsin. Türk milleti için yaratıcılığını göster"⁹.

Dilimizin kaidelerine göre millet ile milliyet arasında esaslı bir fark yoktur. Türkçe'de "ciddiyet" ciddi olmak anlamında kullanıldığı gibi, "milliyet"te milli olmak yani bir millete mensup bağlı olmak anlamına gelmesi gerekmektedir¹⁰.

Milliyet, hukuk bakımından ferdi millî devlete bağlayan vatandaşlık bağıdır. Sosyolojik bakımdan ise aynı türe mensup olma duygusudur. Tabiatı arı arıyla, karınca karıncayla, güvercin güvercinle beraber yaşar. Hayvanları kendi türüne doğru çeken ve türünün fertlerini aratan içgüdüdür. İnsanda bu içgüdü millî duygu şeklini almaktadır¹¹.

Millî duygu sosyal psikolojinin derin elemanlarından biridir. Dolayısıyla modern devletler hukukunun en köklü prensiplerinden birini teşkil eder. Gerçekten çağdaş devletler hukuku "milliyetler prensibine" da-

8 Afet İnan, *Medenî Bilgiler ve M. Kemâl Atatürk'ün El Yazıları*, T.T.K. Ankara 1969, .s. 23: 24.

9 Afet İnan, *M. Kemâl Atatürk'ten Yazdıklarım*, M.E.B. 1000 Temel Eser, İstanbul, 1971, s. 107-108.

10 Mehmed İzzet, *Milliyet Nazariyeleri ve Millî Hayat*, Ötüken yayımevi, İstanbul 1969, s. 15.

11 Ali Fuad Başgil, *"Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, C. I, Ankara 1943, s. 144.*

yanmakta ve milliyeti bağımsızlığın şartı görmektedir. Bu prensibe göre her milletin kendi millî sınırları içinde, bir devlet halinde bağımsız yaşamaya hakkı vardır. Zamanımızda bir milletin kendinden olmayan zümre ve camiaları zorla ve tahakküm yoluyla kendine tâbi kılma politikası iflas etmiş olduğuna göre, bugün insanları ayrı devlet camialarına bölen kıstas milliyettir.

Ebedî Türk devletinin son halkasını teşkil eden Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerini belirleyen ve Atatürk ilkeleri adını verdiğimiz ilkelerden biri, belki de en önemlisi milliyetçiliktir. Atatürk inkılâbının değişmez iki prensibi vardır. Bunlardan birincisi milliyetçilik, ikincisi de medeniyetçiliktir. "Medeniyetçilik kökü bizi Avrupa metoduna, düşüncesine ve muâşeretine bağlar, milliyetçilik kökü de bizi Orta Asya ve Doğu kaynaklarımıza, tarihimize ve dil birliğimize götürür"¹².

Milliyet, ferdi millî grubuna bağlayan ve aynı millet türüne mensup olma duygusundan doğan tabîî bir bağdır. Temiz anlamıyla milliyetçilik, bu tabîî bağı şuurlandırmak ve kuvvetlendirmek üzere millî olan şeyleri sevmek ve takdis etmek demektir. Bu anlamdaki milliyetçilik Avrupa'da yeni olduğu gibi, bizde daha yenidir. İkinci Meşrutiyet yıllarında millî hâkimiyet fikriyle birlikte ortaya çıkmıştır¹³.

Milliyetçilik, aynı zamanda milletlerarası politikayı etkilemekle kalmamakta ve çıktığı ülkede aynı millete mensup olanların millî bir devlet kurmaları gerektiği inanç ve amacını da aşılılamamaktadır. "Zamanımızda milletlerin mukadderatlarını kendilerinin tayin etmeleri (self-determination) prensibi diye bilinen bu amaç, dünya politik haritasının değişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Milliyetçilik zamanımızda insan topluluklarını modern devlet elinde güçlü bir bütün hâline getirmektedir"¹⁴.

¹² Peyami Safa, *Türk İnkılâbına Bakışlar*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 1981, s. 85.

¹³ Ali Fuad Başgil, *A.g.e.*, s. 146.

¹⁴ Ahmet Suat Bilge, *Milletlerarası Politika*, Siyasal bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara 1966, s. 246.

Atatürk'e göre milliyet prensibi: Bir milletin diğer milletlere nispetle tabî veya müktesap hususî karakterler sahibi olması, diğer milletlerden farklı bir uzviyet teşkil etmesi, çoğunlukla onlardan ayrı olarak, onlara paralel inkişafa çalışır olması keyfiyettir.

Bu psensibe göre, her fert ve her millet kendi hakkında hüsn-i niyet, topraklarına bizzat kayıtsız sahip olmayı istemek hakkına ve hürriyetine sahiptir. Bu düstur, bize hangi milletlerin hür, hangilerinin hürriyetinden şu veya bu şekilde mahrum olduklarını, ani millet adını taşımaya layık olup olmadıklarını kolaylıkla gösterir¹⁵.

Atatürk'e göre Türk milliyetçiliği: Terakki ve inkişaf yolunda ve milletler arası temas ve münasebetlerde, bütün çağdaş milletlere paralel ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber, Türk içtimai heyetinin hususî seçiyelerini ve başlı başına bağımsız hüviyetini korumuş bulunmaktadır¹⁶.

Mustafa Kemâl Atatürk, bir Türk milliyetçisidir. 22 Mayıs 1919'da yazdığı raporda millî birlik, millî egemenlik ve Türk duygusunu amaç edinmişti. İlk hedef Türk milletinin Türkiye'de bağımsızlığını elde etmesidir. Türk milletinin oluşumunda tabî ve tarihî bağlar ki, dil birliği, tarihî hatıralar, ahlakî örf ve âdetlerde ortak karakter, yurt ve siyasî varlıkta birlik şartlarıdır ve bunların hepsi de Türk milletinde vardır. Ortak kültür mirasına sahip fertlerin teşkil ettiği millî birlik ise, bütün bu unsurların bağları ile kuvvetlenir. Atatürk'ün deyimi ile, "**Ne Mutlu Türküm Diyene**" sözünü millî benliğimizin bir ifadesi olarak kullanabiliriz¹⁷.

Millî Mücadele boyunca Türk İstiklâl Savaşı'yla kendi ideolojik çıkarları bakımından yakından ilgilenen Sovyet Rusya'nın milletlerin millî uyanış ve millî bağımsızlık hareketlerini nasıl istismar ettiğine değinen Mustafa Kemâl, "uyanık doğu milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinlerini tahrik et-

15 Afet İnan, M. Kemâl Atatürk'ten Yazdıklarım, s. 59.

16 Afet İnan, Medeni Bilgiler, s. 25.

17 İnan, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk İnkılâbı, T.T.K., Yayını, Ankara 1977, s. 197.

mesini bilen Bolşevikler yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır¹⁸" dedikten sonra milliyet rabitasının milletlerin hayatlarını devam ettirmedeki önemini vurgular. "Milletin idame-i mevcudiyet edebilmesi için efradı arasında düşündüğü râbita-i müştereke (ortak bağ), asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini tebdil etmiş, yani millet dinî ve mezhebî irtibat yerine Türk milliyeti râbitası ile efradını toplamıştır"¹⁹.

Mustafa Kemâl'e göre milliyet prensibi, Türklüğümüzü korumak için çokça itina gösterilecek bir prensiptir. "Asrî olan milliyet prensibi milletler arası genelleşmiştir. Biz de Türklüğümüzü muhafaza etmek için gayetle itina edeceğiz. Türkler medeniyette asıldırler"²⁰.

Yeni Türk Devleti'nin temellerinden en önemlisi milliyetçiliktir. Milliyetçilik bugünkü birçok milleti esaretten kurtarıp kendi millî hakimiyetine kavuşturmuştur. Türkiye de bu merhaleden geçmiş bulunmaktadır. Mustafa Kemâl, "Yeni Türkiye Devleti cihana hakim o kadir fikrin (milliyetçiliğin) Türkiye'de tecellisidir, tahakukudur"²¹ demektir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük geleceği, şüphesiz ki, Türk gençliği olacaktır. Bu bakımdan Türk gençliğinin millî bir eğitimden geçirilmesi, millî duygularla donatılması gereklidir ki, Türk milleti ve onun büyük devleti bir daha tehlikenin girdabına düşmesin ve hiç bir milletin önünde eğilmesin. Mustafa Kemâl, çocuklarımıza verilecek eğitim ve öğretim konusunda o kadar hassastır ki, şu sözleri bunun en bariz delilleridir: "Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken, onlara bilhassa varlığı ile, hakkıyla, birliği ile çatışan bilumum yabancı unsurlarla mücadele lüzumu ve efkar-ı milliyeyi, kemal-i istiğrak ile her mükabil fikre karşı şiddetle ve fedakârâne müdafaa zarureti telkin edilmelidir. Yeni neslin bütün kuva-i ruhuyesine bu vasıfların ve kâbiliyetin zerki mühimdir"²².

18 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 3, T.İ. Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara 1981, s. 95.

19 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 237

20 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, 89.

21 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 1, s. 321.

22 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 17.

"Efendiler, yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklâline, kendi benliğine, an'anat-ı milliyesine düşman olan bütün anâsırla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Dünyanın milletlerarası durumuna göre böyle bir cidâlin lüzumlu kılacağı unsurlar ile donatılmamış olan fertlerle ve bu özellikte fertlerden meydana gelmiş toplumlara hayat ve istiklâl yoktur"²³. Bir başka konuşmasında da "çocuklarımıza ve gençlere vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1. Milletine, 2. Türkiye Devleti'ne 3. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, düşman olanlara mücadele lüzumu. Fetleri bu mücadele esbabe ve vasıtalarıyla donatılmamış olan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır"²⁴.

Mustafa Kemâl Atatürk, milliyetçilik akımının bütün imparatorlukları, bu arada Osmanlı Devletini de ağır sarsıntılara uğrattığı, temellerini çattırdığı bir dönemde dünyaya gelmiş, hayatının en önemli safhalarını, gelişen o olayları bizzat yaşayarak ve gözlemlerle bulunarak çok kuvvetli ve sağlam düşüncelerin sahibi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin varlığını devam ettirmesi için düşünülen çarelerden hiç birine (İslâmcılık, Osmanlıcılık, Pan-Türkizm gibi) iltifat etmemiş, Osmanlı hükümet adamlarının Türk milliyetçiliğine karşı olumsuz tavırlarını hiç tasvip etmemiştir. Türk milliyetçiliği kuvvetlenmelidir ki, kurtuluşumuz mümkün olabilsin. Türk milletinin başına gelenler, milliyetçilik duygusunun bir türlü aksiyon hareketi olamayışındandır. Mustafa Kemâl, bu konuda şunları söylemektedir: "Biz milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok tembellik göstermiş bir milletiz. Bilirsiniz ki, milliyet nazariyesini, millet ülküsünü inhilâle çalışmakta olan nazariyelerin dünya üzerinde tatbik kâbiliyetleri kalmamıştır. Bizim milletimiz, milliyetinden gaflet edişinin çok acı cezalarını gördü. Osmanlı Devleti dahilindeki çeşitli kavimler hep millî akidelere sarılarak, milliyet ülküsünün kuvveti ile kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Anladık ki, kabahatimiz kendimizi unutmaklığımız"²⁵.

23 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 231.

24 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 45.

25 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 143.

Türk Ocakları, Türklük ülküsünün canlandırılması ve aksiyona geçirilmesi amacıyla kurulmuştu. Türklük akamının Türk milletine anlatılması, Türk kültürünün araştırılarak ortaya konulması ve milletin bundan haberdar edilmesi Türk Ocakları için çok önemli bir görevdi. Mustafa Kemâl, bu münasebetle "Türk Ocakları, milletin harsı üzerine önemli tesirler yapmalıdır"²⁶ diyordu.

Mustafa Kemâl, takip ettikleri politikanın sınırlarını çizirken, Ağustos 1920'de şunları söylüyordu: "Bizim nokta-i nazarlarımız ki, halkçılıktır, kuvvetin, hakimiyetin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır. Şüphe yok ki bu, dünyanın en kuvvetli bir esâsı, bir prensibidir. Elbette böyle bir prensip Bolşevik prensipleriyle tearuz etmez. Gerçi bize milliyetperver derler. Fakat biz öyle milliyetperverânız ki, bizimle teşrik-i mesâ'i eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların bütün milliyetlerinin icâbâtını tanırız. Bizim milliyetperverliğimiz, her halde bencil ve kendini beğenmiş bir milliyetperverlik değildir. Bâhusus biz İslâm olduğumuz için, İslâmiyet nokta-i nazarından bizim ümmetçiliğimiz vardır ki, milliyetperverliğin geçmiş olduğu dâire-i mahdûdeyi çok geniş bir sahaya nakleder ve bu nokta-i nazardan da bizim istikâmetimizde Bolşevik istikâmeti görülebilir... Bizim milletimiz heyet-i umumiyesi ile mağdur ve mazlumdur"²⁷.

Mustafa Kemâl, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluş gayesini açıklarken şunları da söylemektedir: "Hudut-ı millimiz dâhilinde bütün milletin bağımsızlığını sağlamaya yönelik, maksadın bundan ibaret bulunduğunu, bu tahlil olunursa tabibi komünizim esâsâtıyla taarruz eder. Bakınız, hudut-i milliden bahsediyoruz... Fakat komünizm bittabi hudut tanımaz. Halkubi biz bir hudut-i millî kabul ediyoruz. Sonra istiklâl-i tamdan bahsediyoruz. İhtimal komünizm, bilâkayd-ı şart serbestiyi gerekli sayar. Biz de bunu kabul edemeyiz. Hükümetin politikası açık bir po-

26 Atatürk, Söylev ve Demeçler, C. 2, s. 142.

27 Atatürk, Söylev ve Demeçler, C. 1, s. 102.

litikadır. Millet'in heyet-i umûmiyesine istinat etmektedir. Yoksa şu veya bu zümre veya partiye istinat eden hiç kimse mevcut değildir"²⁸.

Mustafa Kemâl'in milliyetçilik alanı, Misak-ı Millî ile sınırları tesbit edilen Türkiye'dir. Bu sınırlar içindeki toprakların işlenmesi, mamur hale getirilmesi ve bu topraklar üzerinde yaşayan insanların refah ve saadetlerini yükseltmek yegâne amaçtır. "Biz haddini bilir kimseleriz. Gerçekleşmesine imkân olmayan emeller sahibi değiliz. Bugün esaret elemeleri altında inleyen bir çok dindaşlarımız vardır. Bunlar için de kendi çevrelerinde bağımsızlıkla memleketlerinin refah ve yükselmesine çalışmaları en büyük temennilerimizdir"²⁹.

Bugünkü sınırlarımız dışında yaşayan soydaşlarımız için Mustafa Kemâl olumlu bir düşüncenin sahibi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün Türklerin bir bayrak altında toplanmasını hedefleyen bir politikayı asla benimsemediğini, böyle bir politikayı uygulamayı imkânsız gördüğüne işaret etmişti. Fakat, en büyük dileğidir. Ekim 1921'de Azerbaycan'ın Ankara elçisine şunları söylemektedir: "Azerî Türklerinin dertleri kendi dertlerimiz ve sevinçleri kendi sevinçlerimiz gibi olduğu için onların isteklerine nail olmaları, hür bağımsız olarak yaşamaları bizi pek ziyadê sevindirir. Türk saadeti ve mazlumların kurtuluşu yolunda Azerbaycan Türklerinde kanını dökmeye hazır bulduklarına dair olan beyanatınız istilacılara karşı Türkün ve mazlumların kuvvetini artıran pek kıymetkâr bir sözdür"³⁰. Bugünkü sınırlarımız dışında, başka ellerde, başka siyasî zümrelerle isteyerek veya istemeyerek kader ortaklığı yapmış, bizimle dil, ırk ve menş'e birliğine sahip yakın, uzak tarih ve ahlâk yakınlığı görülen Türk topluluklarının durumu "tarihin binbir hadisesinin bir neticesidir ve Türk milletleri için elim bir hatıradır. Fakat Türk milletinin tarihen ve ilmen teşekkülündeki asaleti, dayanışmayı asla ihlal edemez"³¹.

28 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 1, s. 138.

29 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 54.

30 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 19.

31 Afet İnan, *Medeni Bilgiler*, s. 23.

Türkiye Cumhuriyeti, 1991'de Sovyetler Birliği dağılıncaya kadar Türklüğün biricik bağımsız devletidir ve her zaman güçlü ve kuvvetli olması gerekmektedir. Böyle olursa, dünyanın şurasında burasında, yaşamak zorunda kalan soydaşları için en büyük teminat olma özelliğini devam ettirebilecektir. "Efendiler, bir millet mevcudiyeti ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün kuvva-i fikriye ve maddiyesiyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine istinaden mevcudiyet ve istiklâlini temin etmezse, şunun bunun bâziçesi olmaktan kurtulamaz"³². Milletın kendi mevcudiyeti ve hukuku için bütün gücüyle alâkadar olması kadar, milletin idaresini üstlenmiş olan devlet adamlarının görevi de önemlidir. "Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabîf evvela kendi milletinın mevcudiyet ve saadetinin amili olmak isterler. Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lâzımdır"³³.

Türk milliyetçiliğinin dayandığı esaslar bilinmedikçe, yorumlanması imkânsız bir hale gelir. Türk milliyetçiliği sağlam temeller üzerine bina edilmiştir ki, bu temellerden biri de Türk Milletidir.

Atatürk'e Göre Türk Milleti

Millet, dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği siyasî ve içtimai heyettir. "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkına Türk milleti denir"³⁴.

Dünya yüzünde ondan daha eski, ondan daha temiz bir millet yoktur. Bütün insanlık tarihinde görülmemiştir. Bugünkü Türk milletine, bir resim tablosuna bakar gibi bakalım ve şimdiye kadar edindiğimiz bilgilerin yardımı ile düşünelim. Bu tabloda neler görüyorsak, bu tablo bize neler hatırlatıyorsa onları birer birer söyleyelim:

32 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 11.

33 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. s. 282.

34 Afet İnan, *A.g.e.*, s. 18.

1- Türk milleti, halk idaresi olan cumhuriyetle idare olunur bir devlettir.

2- Türk milleti laikdir. Her reşid dinini intihapta serbesttir.

Teşkilat-ı Esasiye Kanununun 68. maddesinde de: "Her Türk hür doğar, hür yaşar"³⁵ denilmektedir. 1961 Anayasası'nın 54. ve 1982 Anayasası'nın 66. maddesinde "Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağı olan herkes Türktür"³⁶ denilmektedir.

Mustafa Kemâl için Türk milleti her şeyin ana kaynağıdır. "Millet sevgisi kadar büyük sevgi yoktur. İstiklâl Harbi'nde milletime ettiğim bir takım hizmetler olmuştur zannedirim. Fakat bunlardan hiçbirini kendime mal etmedim. Yapılanın hepsi milletin eseridir. Aranacak olursa da doğrusu budur. Mazide sayısız medeniyet kurmuş bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu ispat etmek için yapmamız lâzım gelen şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz... Benim arkadaşlarıma tavsiyem şudur: Şahsınız için değil, fakat mensup olduğumuz millet için elbirliği ile çalışalım. Çalışmaların en büyüğü budur"³⁷.

26 Mart 1937'de yaptığı bir konuşmada Mustafa Kemâl Millî Mücadele'de sahip olduğu gücün kaynağını şöyle açıklamakta idi: "Ben 1919 Mayıs'ında Samsun'a çıktığım gün, elimde maddî hiç bir kuvvet yoktu. Yalnız Büyük Türk milletinin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevî bir kuvvet vardı. İşte bu millî kuvvete, bu Türk milletine güvenerek işe başladım. Ben Türk ufuklarından bir gün behemehal bir güneş doğacağına, bunun hareket ve kuvvetinin bizi ısıtacağına, bundan bize bir güç çıkacağına o kadar emindim ki, bunu adeta gözlerimle görüyordum"³⁸.

35 Suna Kili - A. Şeref Gözübüyük, *Türk Anayasa Metinleri*, Türkiye İş Bankası Yayını, Ankara 1985, s. 124.

36 Kili - Gözübüyük, *A.g.e.*, s. 186, 274.

37 Afet İnan, *Mustafa Kemâl Atatürk'ten Yazdıklarım*, s. 108.

38 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 284.

"Izhâr olunan bütün takdirat, benim şahsımdan ziyade, beni de başında bulundurduğunuz kahraman Türk ordularının yüksek kumanda ve zabitan hayetlerine ve fedâkar askerlerine, en nihayet bütün bu kahramanların anası, babası, velinimetini olan büyük Türk milletine racidir. Ben de bu şanlı ordunun bir ferdi, büyük Türk milletinin bir evladı olmakla ve hizmetine hasr-ı mevcudiyet eylemiş bulunmakla müftehir ve mesudum"³⁹.

Mustafa Kemâl'e göre Türk milleti ezelden ebediyete kadar varlığını devam ettirecektir. Bizzat kendisi de Türk milletinin son ölüm kalım mücadelesinde hep ön safta olmuştur. Bu kanaatı savaş meydanlarında kuvvetlenmiştir. 1923 yılının Mart ayında Afyon Belediye Meclisi üyeleri ile yaptığı konuşmada: "Milletimiz bu kadar sarsıntılardan sonra asırların bu kadar tahribatından sonra, nihayetsiz yoksulluklara rağmen, yeniden intibah bulmuş, azim ve iman ile yeniden ayağa kalkmış münkariz Osmanlı Devleti yerine yeni Türkiye Devleti halinde arz-ı mevcudiyet eylemişse, bu milletimizin kendi hukukuna, kendi hürriyetine, kendi benliğine sahip olmasından, hukukundan ve millî emeller haricinde menfaatlerden içtinap ederek yürümesinden husule gelmiştir. Milletimiz aynı yolda yürüdükçe hakikaten ebed-müddet olacağına şüphemiz olmamalıdır"⁴⁰.

Atatürk, istiklâl ve hürriyetin aşığıdır. Hürriyet ve İstiklâl benim karakterimdir dedikten sonra da, "Ben milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mevrusatından olan aşk-ı istiklâl ile meftun bir adamım... Bence bir millette şeref, haysiyetin, namusun, insanlığın vücut ve bekâ bulabilmesi mutlaka o milletin hürriyet ve istiklâline sahip olmasıyla kaımdır... Ben yaşayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evladı kalmalıyım. Bu sebeple millî istiklâl bence bir hayat meselesidir... Benim milletimi esir etmek isteyen herhangi milletin de bu amaçlarından vaz geçinceye kadar amansız düşmanıyım"⁴¹. O'na göre Türk milleti esaret kabul etmeyen bir millettir. "Millî Mücadele'yi yapan doğrudan doğruya milletin

39 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 183.

40 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 163.

41 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 3, s. 24.

kendisidir. Milletin evlatları da Millî Mücadele'de şahsî hırs ile değil, millî mefkure, millî izzet-i nefis saiki ile mücadele etmişlerdir"⁴². 18 Haziran 1922'de Claude Ferrère şerefine verilen çayda "Efendiler, Türkiye halkı yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli bir lâzime-i hayatiye telakki etmiş bir kavmin kahraman evlatlarıdır. Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır"⁴³ demektedir.

Onuncu Yıl Nutku, Mustafa Kemâl'in milliyetçiliğinin özünün belirmesi bakımından çok önemlidir. Bütün Türk milletini kucaklayan, onları birleştiren ve ortak ülküler etrafında hareket etmelerini tavsiye eden bu konuşma aynen şöyledir:

"Türk Milleti

Kurtuluş Savaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır.

Kutlu olsun.

Bu anda Büyük Türk milletinin bir ferdi olarak bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim.

Yurttaşlarım,

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir.

Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve Q'nun değerli ordusunun bir ve beraber azimkârane yürütmesine borçluyuz.

Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha

42 Atatürk, Söylev ve Demeçler, C. 2, s. 231.

43 Atatürk, Söylev ve Demeçler, C. 2, s. 35.

büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız.

Bunun için, bizce zaman ölçüsü asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphe yoktur. Çünkü: Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü, Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü, Türk milletinin yürütmekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihî bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini yenilmez çalışkanlığını, fikrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür.

Türk milletine çok yarayan bu ülkü, onu bütün beşeriyete hakiki huzurun temini yolunda kendine düşen medenî vazifeyi yapmakta muvaffak kılacaktır.

Büyük Türk milleti, on beş yıldan beri giriştiğimiz işlerde muvaffakiyet vaad eden çok sözlerimi işittin. Bahtiyarım ki, bu sözlerimin hiç birinde milletimin hakkındaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım.

Bugün aynı iman ve katiyetle söylüyorum ki, millî ülkeye tam bir bütünlükle yürümekte olan türk milletinin büyük millet olduğuna bütün medenî âlem az zamanda bir kere daha tanıyacaktır. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti,

bundan sonraki inkişafı ile, atının yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır.

Türk milleti, ebediyete akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle saadetlerle, huzur ve refah içinde kutlamanı gönlden dilerim.

Ne mutlu Türküm diyene!⁴⁴

44 Atatürk, *Söylev ve Demeçler*, C. 2, s. 276.